

GUCEVIČIUS LAURYNAS

Architektas, profesorius **Laurynas Gucevičius** (Stuoka Gucevičius, Muntrimas Gucevičius Masiulis) gimė 1753 08 05 Migonių kaime. Kilęs iš Anykščių bažnyčiai priklausiusių valstiečių činšininkų. Tėvai: Simonas Masiulis-Gucevičius ir Kotryna Žekonytė. 1763–1765 m. mokėsi Kupiškio parapijėje, 1765–1767 m. Palėvenės dominikonų, 1767–1772 m. Panevėžio pijorų mokyklose, kur išryškėjo jo gabumai matematikai ir svetimoms kalboms. 1773–1775 m. studijavo Vilniaus vyskupijos kunigų seminarijoje ir kartu lankė Vilniaus universitetą, kur klausė matematikos ir architektūros kursą. 1775 m. laikydamas viešuosius egzaminus atkreipė Edukacinės komisijos pirmininko ir Vilniaus vyskupo Ignoto Jokūbo Masalskio dėmesį ir gavo matematikos mokytojo vietą seminarijoje, kur dėstė jaunesniųjų kursų seminaristams. 1775 m. lankėsi Varšuvoje, o 1776–1777 m. studijavo Romoje, Šv. Luko akademijoje, kur italų kalba paskelbė nedidelę studiją apie architektūrą. Užsirekomendavęs kaip perspektyvus architektas, buvo kviečiamas Krokuvos akademiją užimti Karinės ir civilinės architektūros katedros profesoriaus vietą, bet grįžo į Vilnių. 1778–1780 m. globojamas vyskupo I. J. Masalskio keliavo po Europą, sustodamas Karaliaučiuje, Elbinge, Potsdame, Hamburge, Bremene, Liubeke, Danijoje, Švedijoje (čia mokė Danijos pasiuntinio sūnų matematikos), o Paryžiuje išbuvo 1,5 metų ir studijavo Karališkoje dailės akademijoje. Mokėsi iš garsiausių to meto prancūzų architektų: P. Lapatte, C. N. Ledoux, J. J. Soufflot, J. B. Rondelet, dalyvavo C. N. Ledoux projektuotos Šv. Magdalenos bažnyčios statyboje. Grįžęs į Vilnių, dirbo vyskupo I. J. Masalskio dvaro architektu. 1789–1794 m. dėstė karinę inžineriją ir kartografiją Inžinierių korpuso (kadetų) mokykloje, turėjo pulkininko laipsnį. Nuo 1793 m. Edukacinės komisijos paskirtas Vilniaus universiteto civilinės architektūros profesoriumi. Savo dėstomam kursui parengė teorinės ir praktinės architektūros programą. Aktyviai padėjo pulkininkui J. Jasinskiui rengti 1794 m. sukilimą. Sukilimą numalšinus, kurį laiką negalėjo dirbti universitete, 1794–1797 m. buvo Gervėčių rako administratorius. Dėl patėvio pavardės dar buvo vadintas Stoka (Stuoka). Jis suprojektavo Vilniaus rotušę (3 projekto variantai, įgyvendinti 1799), Vilniaus katedrą (projektas 1784–1786, baigta statyti 1801), Tiškevičių rūmus Vilniuje (1790), koplyčią-mauzoliejų generalgubernatoriaus N. Repnino žmonai Vilniuje (1796), Vidžių miestelio užvažiuojamuosius namus (1795), Šv. Stanislovo bažnyčią Maliatičiuose (8 kartus sumažinta Šv. Petro bazilikos Romoje kopija; pastatyta 1794). Taip pat išplėtė vyskupų rūmų parką Vilniuje ir pakeitė kai kuriuos rūmų interjerus, 1780–1892 m. vyskupo reikmėms pertvarkė buvusios Vilniaus vyskupijos kunigų seminarijos pastatus (dabar – Universiteto g. 6), kadetų korpusui pritaikė pastatą Pilies g. 11, sudarė Vilniaus miesto vakarinės dalies topografinį planą (1790), kuris iš esmės buvo perspektyvinis, dalyvavo Varšuvos Apvaizdos bažnyčios projektavimo konkurse

(1792), padarė J. Masalskio namų Kretingoje abrisus (1793). Spėjama, kad jis galėjo projektuoti Sudervės (Vilniaus r., pastatyta 1803), Jonavos (1793), Vaitkuškio (1791), Buivydžių (1788–1790) bažnyčias, Vilniaus Pilies ir Žemės teismo rūmus (1786), rūmus Buivydžiuose, Rokiškyje, Antazavėje (Zarasų r.), keletą gyvenamųjų namų Vilniuje, suplanuoti Rokiškio centrą, rekonstruoti Raudonės pilį. Prisdėjo prie Verkių ansamblio projektavimo, tačiau iš 20 čia esančių pastatų jo autorystė patvirtinta tik keliems, tai: centriniai ansamblio rūmai (nugriauti 1842–1844), ledainė, paviljonas, malūnas ant mūrinės užtvankos, užvažiuojamieji namai su arklidėmis ir vežiminėmis, dvaro administracijos pastatas. Savo kūryba Laurynas Gucevičius įtvirtino Lietuvos architektūroje brandžiojo klasicizmo stilių, padėjo pagrindus profesionaliai Lietuvos architektūros mokyklai. Mirė 1798 12 10 Vilniuje. Spėjama, kad palaidotas kapinėse prie Šv. Stepono bažnyčios Vilniuje. Lauryno Stuokos-Gucevičiaus vardu pavadinta Kupiškio gimnazija, Širvintų vidurinė mokykla, Kupiškio centrinė aikštė, vienas iš Vilniaus universiteto ansamblio kiemelių. Paminklai pastatyti Vilniuje, Kupiškyje, Migonyse. 2003 m. Palėvenės Šv. Domininko bažnyčioje, kurioje jis buvo krikštytas, atidengta paminklinė lenta.